

У БЕЛАРУСКА-БАЛГАРСКІ СІМПОЗИУМ МОВАЗНАЎЦАУ

У маі 1976 года ў Мінску адбыўся Першы беларуска-балгарскі сімпозіум па тыпалагічных і генетычных моўных сувязях, асноўнымі ўдзельнікамі якога былі мовазнаўцы БДУ імя У. І. Леніна і Сафійскага ўніверсітэта імя К. Охрыдскага. З тае пары такія сустрэчы праводзяцца рэгулярна ў Сафіі і Мінску. У сімпозіум праходзіў у Мінску з 22 па 27 верасня 1987 года. У ім прынялі ўдзел і вучоныя Інстытута мовазнаўства імя Я. Коласа АН БССР.

На пасяджэннях праслухана і абмеркавана 29 дакладаў. Дзейнасці выдатнага беларускага першадрукара і асветніка Ф. Скарыны было прысвечана 6 дакладаў.

У дакладзе прафесара А. Я. Супруна «Да праблемы стараславянства ў беларускай мове. Рэфлексы спалучэнняў *dj, *tj у Скарыны» вызначана дыягнастычнае значэнне рэфлексаў названых спалучэнняў для выяўлення стараславянства, якія адлюстроўваюць беларуска-балгарскія моўныя кантакты. Прафесар Л. М. Шакун разгледзеў праблему суадносін сродкаў народна-гутарковага паходжання з элементамі паўднёваславянскімі (старабалгарскімі) ў мове Скарыны. У дакладзе доктара філалагічных навук Г. А. Цыхуна «Паўднёваславянскі кампанент у мове Скарыны» ставіцца задача выяўлення такога кампанента з улікам магчымых прамых кантактаў Скарыны з паўднёвымі славянамі. Вядучая роля філалагічнага падыходу да біблейскіх тэкстаў адзначана ў дакладзе доктара філалагічных навук Н. Б. Мячкоўскай «Філалагічная праблематыка прадмоў у выданнях Францыска Скарыны». «Семантыка-стылістычны аналіз мовы кніг К. Охрыдскага і Ф. Скарыны» — тэма даклада дацэнта М. А. Муталімавай, якая, у прыватнасці, адзначыла стылістычнае і жанравае падабенства твораў двух славянскіх асветнікаў. У дакладзе М. Младэнавай (Сафія) «Роля Ф. Скарыны ў міжславянскіх моўных сувязях» падкрэслівалася значэнне дзейнасці Скарыны для ўсяго славянскага свету.

Палеаславістычная праблематыка была адлюстравана ў дакладах мінчан А. А. Кожынавай «Сэнсавая арганізацыя двух старажытных славянскіх тэкстаў», дзе аналізаваліся пропаведзі на вербную нядзелю К. Охрыдскага і К. Тураўскага, а таксама А. Сурковай і кандыдата філалагічных навук Я. Л. Трэмбавольскага «Аб нетрадыцыйных падыходах да аналізу тэкстаў старажытнаславянскіх помнікаў», дзе зыходным матэрыялам з'явіліся зробленыя аўтарамі частотныя слоўнікі «Жыцця Кірыла» і «Жыцця Мефодыя».

Гісторыка-тыпалагічная лінія сімпозіума назіраецца ў дакладах балгарскіх лінгвістаў Н. Івановай «Тыпалагічная характарыстыка моўных сітуацый у эпоху Асветы ва ўсходніх і паўднёвых славян», прафесара Д. Станішавай «Семантыка прыназоўнікаў у перспектыве гістарычнага развіцця і іх тыпалагічная характарыстыка ў балгарскай, беларускай і рускай мовах» і С. Стойчава «Некаторыя моманты развіцця -nt-асноў у балгарскай і беларускай мовах». Прафесар Б. Ю. Норман у сваім дакладзе разгледзеў прычыны, якія, на яго думку, выклікалі страту клічнай формы ў адных славянскіх мовах і садзейнічалі яе захаванню ў іншых мовах. Кандыдат філалагічных навук М. П. Антропаў спыніўся на беларуска-палеска-балгарскіх этналінгвістычных адпаведнасцях і прапанаваў даследаваць сістэму такіх адпаведнасцей, якая абмежавана абрадавымі комплексамі.

У дакладзе дацэнта У. А. Карлава «Агульнасць і спецыфіка канструкцый з інфінітывам у рускай і беларускай мовах пры іх перакладзе на балгарскую мову» гаварылася аб аналітычным спосабе перадачы інфінітыва і канструкцый з інфінітывам. Я. Бычараў (Сафія) прысвяціў свой даклад «Канектары «давыказвання» у балгарскай і беларускай мовах» граматычнаму аспекту функцыянавання такіх слоў, як *мога быць, вядома, нарэшце* і інш. і іх аналогаў у балгарскай мове. У дакладзе кандыдата філалагічных навук А. М. Калюты «Структурна-семантычныя асаблівасці да-канструкцый у асацыятыўных эксперыментах» пададзены псіхалінгвістычны аналіз да-рэакцый на матэрыяле балгар-

скай мовы ў параўнанні з дадзенымі беларускай мовы. М. Віларава (Сафія) разгледзела функцыі прыслоўя з тэмпаральным значэннем ў беларускай і балгарскай мовах.

Лексіка-семантычная накіраванасць сімпозіума выявілася ў васьмі дакладах мінскіх мовазнаўцаў. Прафесар В. У. Мартынаў прапанаваў этымалагічную версію роднасці балгарскага «як» і беларускага «нягеглы». Кандыдат філалагічных навук Н. В. Івашына прааналізавала цэлы шэраг назваў Пляяд у беларускай і балгарскай мовах на агульнаславянскім фоне. Л. Р. Супрун прапанавала ўвазе слухачоў доклад «Беларускія і балгарскія назвы хмар на агульнаславянскім фоне». Параўнанне балгарскіх і беларускіх дзеясловаў уяўлення (тыпу «уяўляць», «здавацца») — тэма выступлення А. М. Рудэнкі. Прафесар Б. А. Плотнікаў для даследаванняў па тыпалогіі лексікі славянскіх моў прапанаваў выкарыстаць паняцце слова-эталону, г. зн. свайго роду абстрактнага словамадэлі, якое здольнае ўключыць у сябе мноства рэальных слоў розных славянскіх моў. Кандыдат філалагічных навук Г. І. Шаўчэнка закранула ў докладе пытанне пра спосабы, час і шляхі перадачы уласных антычных імёнаў ў славянскіх (балгарскіх і беларускіх) паўкальках. Грунтуючыся на дадзеных псіхалінгвістычнага эксперыменту, Л. Б. Адуцкевіч раскрыла ўзаемаадносіны паміж семантыкай і будовай рускіх слоў ва ўспрыманні балгар. Культурны фон семантыкі слоў (назвы кветак, дрэў) паказаны ў докладе прафесара У. В. Макарава.

На сімпозіуме былі прачытаны два «фанетычныя» даклады: дацэнта І. Гугуланавай (Сафія) «Аўтаматычнае чаргаванне націскных і ненаціскных галосных у балгарскай і беларускай мовах» і У. Б. Жураўля «Аб рэдукцыі галосных у беларускай і балгарскай мовах», а таксама два даклады метадычнага характару: дацэнта І. М. Шчарбаковай «Аб супастаўленых асновах выкладання беларускай фанетыкі балгарам» і кандыдата філалагічных навук І. М. Шкрабы «Метадычныя асновы выкладання беларускай лексікі балгарскім студэнтам».

Пры падвядзенні вынікаў сімпозіума беларускія і балгарскія вучоныя намецілі канкрэтныя перспектывы і вызначылі новыя кірункі свайго плённага супрацоўніцтва.

А. М. Калюта

НАУЧНАЯ КОНФЕРЕНЦИЯ «ВУК КАРАДЖИЧ И СЛАВЯНСКАЯ КУЛЬТУРА»

24—25 ноября 1987 года на филологическом факультете Белгосунiversитета имени В. И. Ленина проходила научная конференция, посвященная выдающемуся деятелю мировой и славянской культуры, крупнейшему филологу и этнографу, основоположнику сербскохорватского литературного языка, реформатору его графики и орфографии, автору первой грамматики и первого словаря сербскохорватского языка Вуку Стефановичу Караджичу (1787—1864), двухсотлетний юбилей которого по решению ЮНЕСКО широко отмечался во всем мире.

Инициатором и организатором конференции «Вук Караджич и славянская культура» выступила кафедра общего и славянского языкознания. Кроме университетских филологов, в работе конференции приняли участие сотрудники Института языкознания имени Я. Коласа и Института искусствovedения, этнографии и фольклора АН БССР, а также украинские специалисты по истории сербской литературы и культуры.

На конференции заслушано десять докладов, посвященных жизни и деятельности выдающегося ученого. В докладе А. Е. Супруна «Вук Караджич и славянская филология» высоко оценено значение практической и теоретической деятельности сербскохорватского реформатора для истории языка, развития литературы и культуры его собственного народа, а также для развития филологической мысли и культуры во всем славянском мире.

В докладе «Караджич и его современники в белорусской фольклористике» К. П. Кабашников (Минск), говоря о связях Вука Караджича с русской наукой и влиянии на него русской филологической мысли, констатировал несомненность взаимовлияния. В докладе показана роль деятельности Вука Караджича в становлении русской и белорусской фольклористики, отмечено его влияние на отдельных представителей белорусской фольклористики, в частности на Зориана Доленгу-Ходаковского.

Исследованию фольклорного и этнографического наследия Вука Караджича были посвящены выступления Л. М. Соловей и Н. П. Антропова (Минск). В докладе «Наследие Вука Караджича как источник изучения межславянских фольклорных связей» Л. М. Соловей подчеркнула важность сопоставительного изучения фольклорных произведений для определения этногенеза славян. Родство некоторых древних славянских сюжетов и символов Л. М. Соловей выявила путем сравнения некоторых сербских и белорусских обрядовых песен. Доклад Н. П. Антропова «Этнографическое наследие Вука Караджича в восточнославянской этнолингвистике» был посвящен богатейшему и все еще мало изученному этнографическому наследию Караджича. На примерах некоторых общих обычаев, записанных белорусскими этнографами и найденных в описаниях Караджича, автор доклада обосновал необходимость их глубокого сопоставительного изучения для дальнейшего развития этнолингвистики.

О культуре сербов до Вука Караджича, в частности об истории украинско-сербских связей эпохи барокко и украинском влиянии на развитие культуры сербов этого периода, говорилось в докладе Е. Н. Пашенко (Киев) «Культура сербов до Вука Караджича».